

Venteværelset

Anmeldelse af en samtalebog, som går uden om genrens ligegyldighed og direkte til hovedpersonens tanker om sit liv og sin forestående død. Tak, Jacob – du røst derovre fra den anden side.

”En røst fra et døende menneske – som vil i dialog med de levende.”

Det er en flot bog, der på en utrolig intensiv måde beskriver processen i den langstrakte død af kræft, og hvor vi kommer helt tæt på afskedsforløbet, hvad meningen med døden er, tanker om det transcendent – samt det Gudebillede, som harmonisk arbejdes frem via den kæde af interviewsamtaler hen over de sidste tre måneder, hvor Jacob fortrinsvis befinder sig på hospice.

Det er disse refleksionsmøder, der udgør bogens rygrad.

Det, der trænger helt ind i sjælen på læseren, er, at det ikke drejer sig om en ældre person, der kan dø mæt af dage. Jacob er en ung mand med hår på brystet – sidst i trediveerne. Gift med Helle. Har drengen Sofus på fire år, som det gør så dybt, dybt ond at skulle forlade. Direktør i et internationalt firma. På alle måder en succesperson med fremtiden liggende åben foran sig.

Jacob havde dog i tiden op til opdagelsen af ”den lille, hvide plet på tungen” (leukoplaki – tungecancer) haft eksistentielle overvejelser om, hvad den højere mening med livet i overhalingsbanen var. Var det nok at have sikret sig gode materielle rammer, et godt familieliv, et lykkeligt faderskab og succes på livets ydre fronter? Det blinkende selvbillede i den ydre verden contra følelsen af en indre, vaklende grundliggende lav selvværdi, som langt fra levede op til imageprojektion på stjernetågen.

Han levede i tre år efter diagnosen.

Systemet og undtagelsen

Bogen er en sam-tale-bog i ordets bedste forstand, hvor Rita Nielsen (klinisk sygesplejespecialist på Diakonissestiftelsens Hospice, København) gennem tematiserede samtaler eller dialoger med Jacob i den terminale del af sygdomsforløbet trænger ind under livets ydre facade. Hvor hun giver ham og hans imponerende skarpe refleksioner over livet og døden en insisterende stemme.

Jacob beskriver det selv som at være: ”en røst fra et døende menneske” – ”der vil i dialog med de levende.” En, der kan iagttage fra dødens forkammer, at alt for mange tilsyneladende totalt blindt leder efter den næste sæk guld – i stedet for at se den

kærlighedsglæde, der strømmer mod dem fra andre mennesker. Fra ”tilværelsens medrejsende”.

Jacob er kritisk over for den måde, hospitalssystemet behandler ham på gennem sygdomsforløbet. Føler, at han er en kropsgenstand i en stor, umenneskelig maskine, der sjældent møder ham som et unikt individ. Maskinen er præget af ventetid, sjusk, dårlig kommunikation og en utrolig lav grad af respekt for, at han er et menneske, der lider af en dødelig sygdom.

En undtagelse er hospitalspræsten, som er en tæt støtte gennem forløbet. En, han kan snakke om alt med. Og hvor de sammen kan reflektere over åndelige forhold set i lyset fra den tilskyndende død. Har ikke lyst til at snakke med psykologer. Det er de store, spirituelle linjer i døds konfrontationen, der interesserer ham. Ikke fortidsspøgelser eller nutidens adaptive copingstrategier, hvor selv tro er reduceret til et overlevelsesværktøj, man kan tilegne sig på et weekendkursus.

Mødet med hospice er noget helt andet. Her behandles han som et helt menneske. Personalet formår at inddrage den nære familie, og de respekterer hans søns behov for at være så tæt som muligt på sin fader, samt at drengen vil være med hele vejen i faderens dødsproces.

At sige verden ret farvel

I forhold til at være aktiv døende fremhæver Jacob, at de materielle ting i høj grad mister betydning. Ligskjorten har ingen lommer. Det er relationerne til de nærmeste, der fremtræder kærlighedsmættede i al deres betydningsfuldhed.

Centralt er selvfølgelig farvelsingen til den fireårige dreng samt Jacobs forsøg på at give sønnen flest mulige gode minder om ham med ind i en fremtid, han ikke vil være en fysisk, konkret del af. Jacobs egen far dør selv af kræft midt under sygdomsforløbet – hvilket dramatisk komplicerer Jacobs sorgreaktioner.

I spændende dialoger udfolder han sit forhold til Gud. Han anvender især teologen Løgstrup til at sætte ord på sin forståelse af næstekærligheden, som spiller en central rolle i hans gudebillede.

Som et refleksivt rum

Bogen er fantastisk, ved at Jacob i den grad magter at rumme den tilstundende død og at forholde sig konkret og "lidelsesudramatisk" til denne. Han lever, eksisterer, med en imponerende høj grad af spirituel dødsbevidsthed, hvis teoretiske klangbund vi skal tilbage i de tidligere halvfemsere for at genfinde (aids-epidemien). Før alt det sludder med: at døden er en stor stresser, som vi kan håndtere via adaptive copingstrategier med sigte mod "den gode/pæne død i familiens skød".

Centralt og belærende er, at han i den grad ser døden som en udfrielse og på mange måder ser frem til dødslettelsen. "Når det ikke kan være anderledes". Han undgår så flot at placere sig selv i en lidende offerrolle. Betonere hele tiden døden som den vigtigste værdigiver i forhold til det levede liv og undrer sig såre over, hvor tabuiseret den enkelte persons kommende død tilsyneladende er i langt de flestes menneskers liv. Kistelågets smækken.

Hustruen Helle er en stærk, central støtte gennem hele forløbet. Et livs- og skæbnehelle. Et godt, helligt sted. Og han fremstiller så herligt, hvordan hun let og blidt trækker ham ned på jorden igen, når hans tanker bliver alt for vidtløftige, og hvordan hun lader sig bruge som den, der virkelig giver værdi til tingene.

Titlen: "Venteværelset – en døendes fortælling om livet" skal forstås på den måde, at Jacob elsker at befinde sig i venteværelset, hvor han på alle måder er sat uden for det stress og jag, der ellers præger det postmoderne menneskes liv. Venteværelset opleves som et refleksivt rum. Hvor man er sat udenfor og derfor kan se og udfolde sin nysgerrighed. Det gode rum, og ikke en himmelskrigende stressfaktor.

Samtaleforløbet er imponerende styret af Rita Nielsen, der ved sine omfangsrige og kloge spørgsmål holder fast i de aftalte temaer. Hun får Jacob til svømmæssigt til at gå helt ned i livsdybden med disse.

Bogen er illustreret med relevant billedmateriale, som er holdt i sort og hvidt. Måske lidt for afdæmpet og kedeligt i forhold til, hvor sprudlende bogen er i sin balance mellem liv og død. Lidt synd.

Alt i alt en utrolig anbefalelsesværdig bog til alle, der arbejder med døende og er interesseret i en helhedspræget tilgang til døden.

Tak, Jacob – du røst derovre fra den anden side. ■

Niels Peter Agger

BOGDATA

Rita Nielsen & Jacob Harder: "Venteværelset – en døendes fortælling om livet". Unitas Forlag: København. 2010. 156 sider. 199 kr.